

Schaktningsövervakning runtom gravfält vid Skeppsta

L1984:1500
Husby-Berga 1:2 & Skeppsta 1:4
Husby-Oppunda socken
Nyköpings kommun
Södermanlands län
Södermanland
Rasmus Ohlsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Sverige med
Södermanlands län markerat i rött.*

© 2024 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2024:46
Lst dnr 431-6233-2021

Författare	Rasmus Ohlsson
Kvalitetsgranskning	Sabina Larsson
Grafisk form	Sabina Larsson
Omslagsfoto	Del av gravfältet L1984:1500 från nordväst.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2024:46

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Schaktningsövervakning runtom gravfält vid Skeppsta

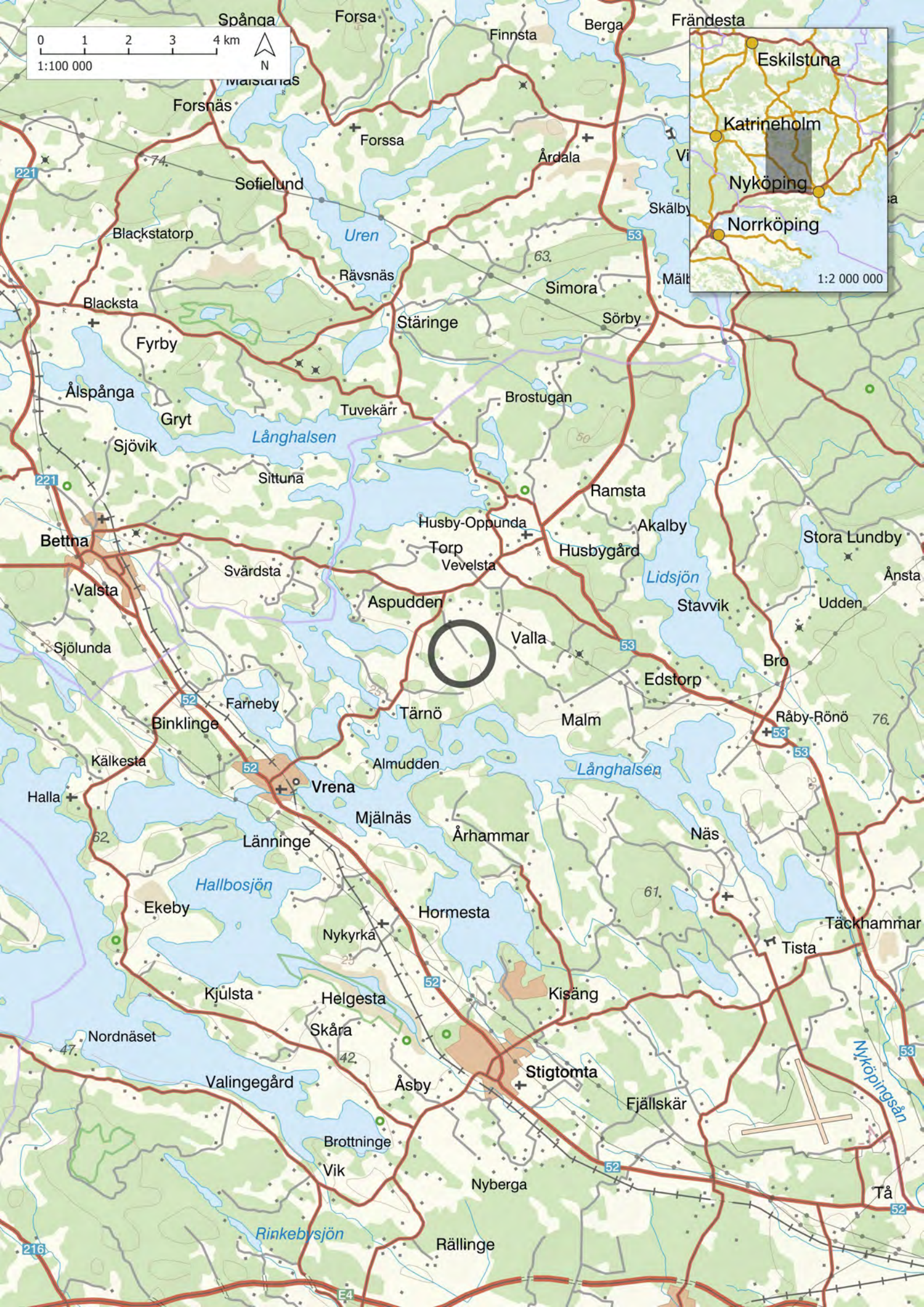
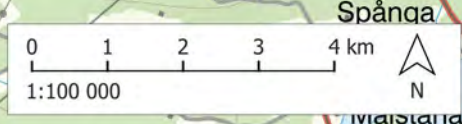
L1984:1500
Husby-Berga 1:2 & Skeppsta 1:4
Husby-Oppunda socken
Nyköpings kommun
Södermanlands län
Södermanland

Rasmus Ohlsson

Lst dnr 431-6233-2021

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

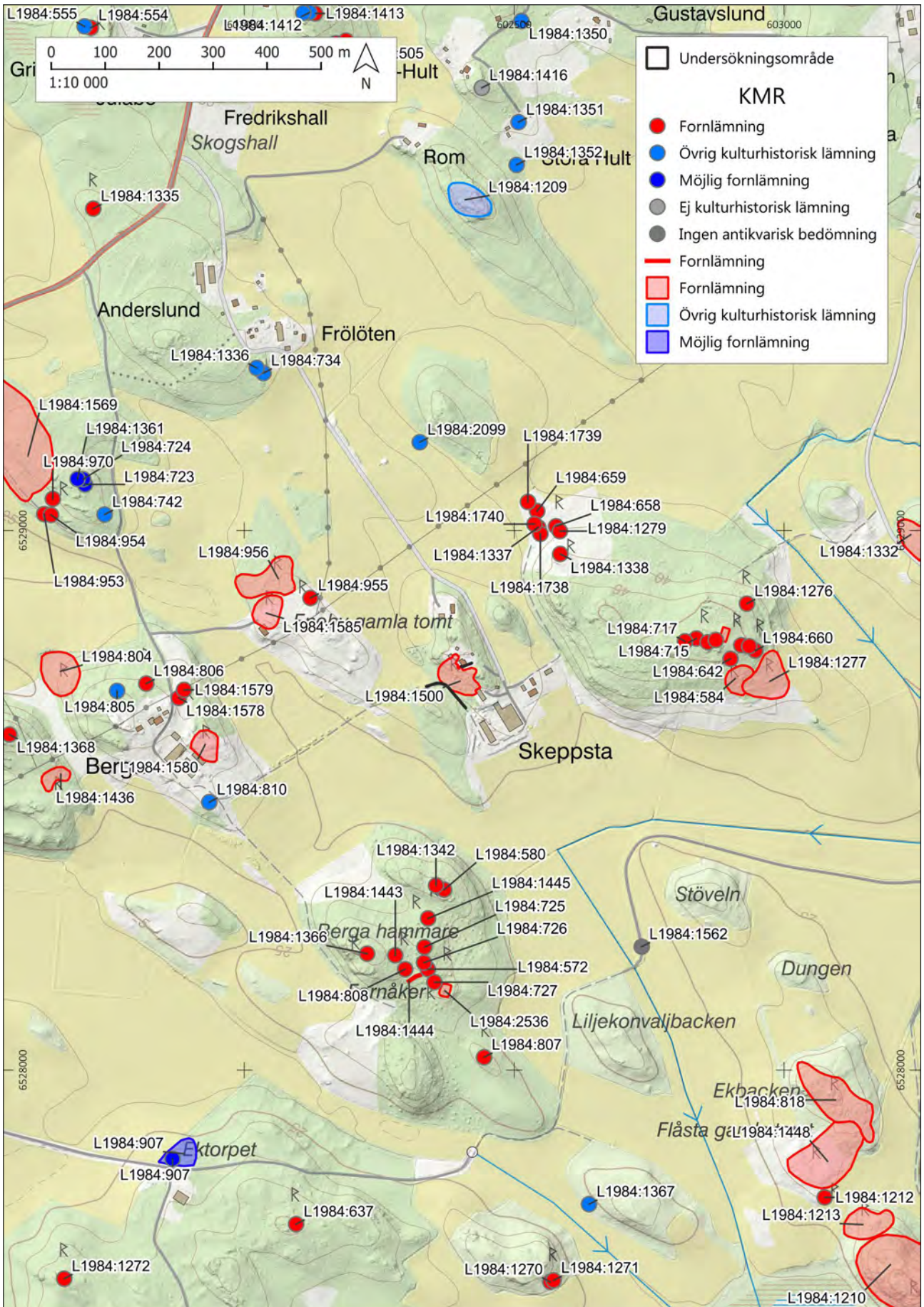
Sammanfattning	5
Inledning	7
Bakgrund och kulturmiljö	7
Syfte och målgrupper	8
Metod och genomförande	8
Resultat	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	12
Referenser	12
Tekniska och administrativa uppgifter	13
Bilagor	14
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>14</i>

SAMMANFATTNING

Under våren 2024 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i utkanten av gravfältet L1984:1500 i Nyköpings kommun. Två schakt grävdes i och strax utanför fornlämningen. Det ena i den västra utkanten längs med en förhållandevis modern grusväg och det andra direkt öster om gravfältet i tomtmark. Inga lämningar eller fynd påträffades vid undersökningen.

Figur 1, föregående sida. Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:100 000.

Figur 2. Fornlämningssmiljön runtom undersökningsområdet, vilket är markerat med svart. Skala 1:10 000.

INLEDNING

I maj år 2024 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i fornlämningen och inom fornlämningsområdet till gravfältet L1984:1500. Undersökningsområdet ligger inom fastigheterna Husby-Berga 1:2 och Skeppsta 1:4 i Nyköpings kommun. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Södermanlands län och kostnadsansvaret bars av Vattenfall eldistribution AB.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Undersökningsområdet ligger i det sörmländska sprickdalslandskapet, nordväst om Nyköping. Flertalet lämningar ligger på de skogbeklädda höjderna medan dalarna används som åkermark. Lämningarna i området runtom platsen för schaktningsövervakningen är framför allt från järnåldern och utgörs av gravfält och ensamliggande gravar, men även bronsåldersrösen och bytomter från historisk tid. Strax söder om undersökningsområdet finns även fornborgen L1984:1210. Gravfältet L1984:1500, inom vilken föreliggande schaktningsövervakning utfördes, ligger i ett rikt järnålderslandskap.

Gravfältet L1984:1500 ligger på krönet av och i sydvästslutningen av en höjd vars topp ligger på ungefär 30 meter över havet. Gravfältet är cirka 70×50 meter stort i nordväst-sydöstlig riktning och utgörs av 27 synliga lämningar i form av sju högar och 20 runda stensättningar (Kulturmiljöregistret, KMR). I samband med anläggandet av ny avloppsläggning i anslutning till den befintliga bostaden utfördes en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning år 2012 (Svensson 2013). Vid undersökningen påträffades delar av fyra gravar inom en yta på cirka 36 kvadratmeter. Gravarna utgjordes av stenpackningar, vissa med kantkedjor, som inte var synliga ovan mark. En av gravarna undersöktes. Gravens överbyggnad var svårt skadad med den kan ursprungligen ha utgjorts av en hög med inre kärnröse eller en stensättning. Det inre gravskicket utgjordes av ett brandlager i vilket ben, keramik, pärlor av bergkristall, karneol och glas, en brodd, ett spik-/nithuvud och tre kamfragment påträffades. I en stenpackning framkom även en malstenslöpare. Benmaterialet bestod av både människa och djur. Bland djurbenen konstaterades hund, får/get samt ett oidentifierat mellanstort däggdjur. Människobenen tillhörde en person i åldern 18–30 år. Baserat på att ben från hela kroppen framkom i graven tolkades det som att individen hade kremerats på plats. Pärlmaterialet i graven daterades till vikingatid (Svensson 2013).

Som del av föreliggande arkeologiska undersökning grävdes ett schakt (S2) strax öster om ytan som undersöktes år 2012, invid samma bostad. Ytterligare ett schakt (S1) grävdes i den västra utkanten av gravfältet, under slutningen. Grusvägen som schaktet vid gravfältets västra utkant följer är förhållandevis

modern. Den är inte synlig på flygbilder från åren 1960 och 1975 (Lantmäteriet). På bilden från det senare året syns dock en mindre stig som följer en liknande sträckning.

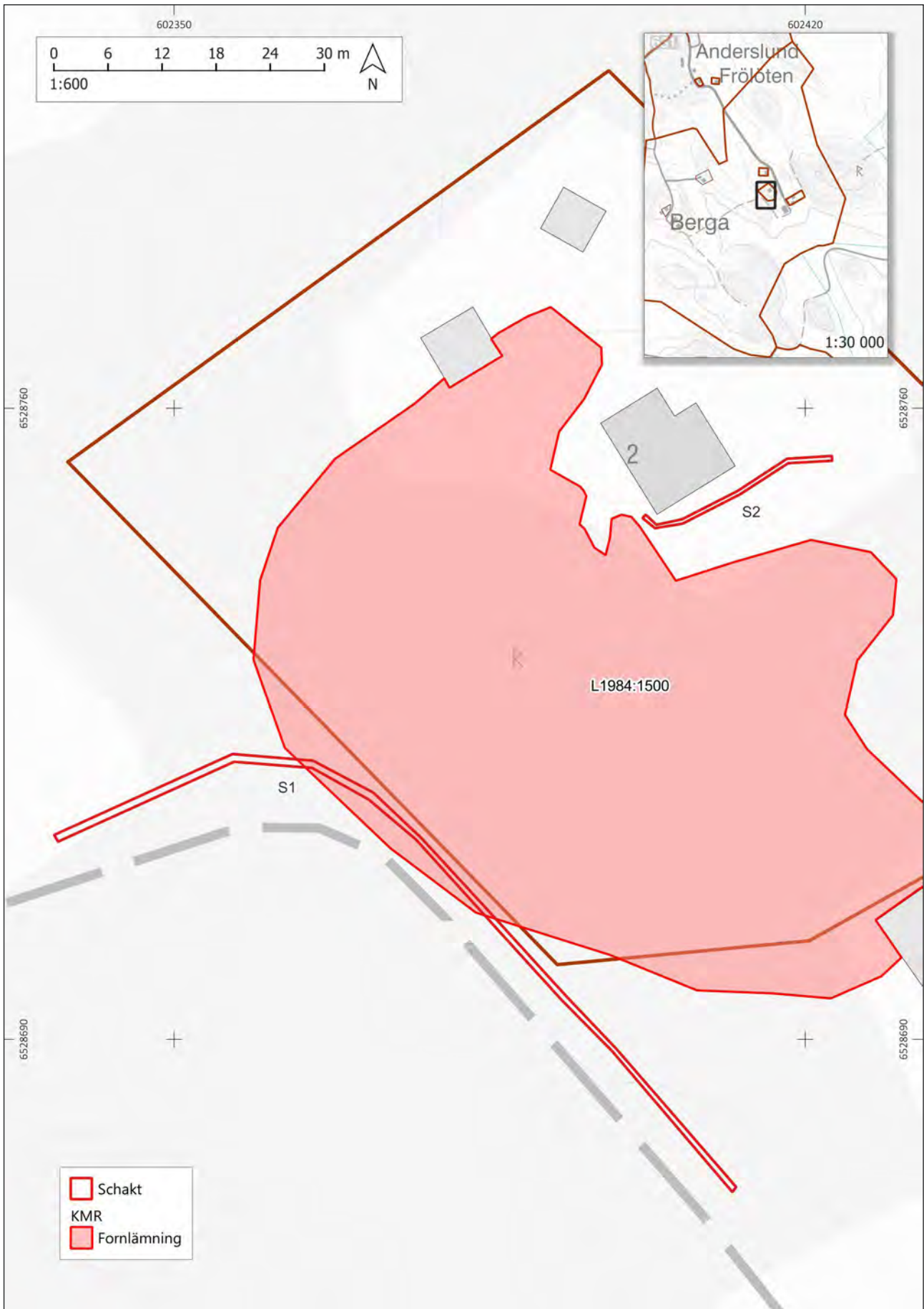
SYFTE OCH MÅLGRUPPER

Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen var i första hand att undvika att fornlämning påverkas av arbetsföretaget och i andra hand, om det inte var möjligt att undvika fornlämning, löpande undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar inom de delar av fornlämning som berörs samt att ta tillvara fynd. Målgrupper för uppdraget var framför allt Länsstyrelsen och Vattenfall eldistribution AB.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Arbetet inleddes med grävandet av det västra schaktet (S1) som delvis grävdes inom den västra utkanten av gravfältet L1984:1500. Schaktet grävdes längs en sträcka på 98 meter, med en bredd på 0,5–0,7 meter och till ett djup på 0,6–0,8 meter. Schaktet grävdes med maskin längs den norra och östra sidan av en grusväg. I den nordvästra delen av schaktet grävdes det intill ett dike. Det östra schaktet (S2) grävdes inom fornlämningsområdet till gravfältet L1984:1500 på dess nordöstra sida. Schaktet grävdes längs en sträcka på 23 meter, med bredd på 0,5–0,7 meter och till ett djup på 0,4–0,5 meter. Schaktet grävdes i väster så nära fasaden som möjligt, delvis på begäran av fastighetsägaren och delvis för att gräva så långt från lämningarna som möjligt. Schakten lades igen efter avslutat arbete.

Schakten dokumenterades skriftligt, genom fotografering och inmätning med mobilapplikation (med felmarginal på 2 meter) som sedan bearbetades i programmet QGIS 3.30.1.

Figur 3. Schaktplan över delarna av schakten som övervakades av arkeolog. Skala 1:600.

RESULTAT

Schakt 1 grävdes cirka 0,8–1,0 meter öster om grusvägen på den västra sidan om gravfältet. Längst i norr där vägen svänger av mot väster grävdes schaktet norr om vägen intill ett dike. Där grävdes schaktet något djupare och bredare än i söder. Schaktet grävdes med bredd på 0,5–0,7 meter och till ett djup på 0,6–0,8 meter. Överst i schaktet framkom torv och matjord till ett djup på 0,3–0,4 meter. Ytligt framkom stora mängder små rötter från de närliggande buskarna och träden. Matjorden följdes av undergrund av lera vars färg varierade från grå till brun. I schaktbotten framkom och samlades vatten.

Figur 4. Schakt 1 från sydöst. Ytligt i schaktet framkom stora mängder små rötter.

Schakt 2 grävdes i gräsmatta på tomtmark. Det grävdes med bredd på 0,5–0,7 meter och till ett djup på 0,4–0,5 meter. Schaktet utgick ifrån bostadshusets sydvästra hörn där det grävdes längs med äldre kabeldragning. Det grävdes runtom en rabatt och följde sedan husets sydöstra långsida. Strax öster om den sydöstra husknuten följde schaktet återigen en äldre kabel. Överst i schaktet framkom torv och matjord till ett djup på cirka 0,3 meter. I den västra delen av schaktet påträffades många små rötter och botten av matjorden var något omrörd med undergrunden som där bestod av stenig morän. I den östra delen av schaktet bestod undergrunden istället av fin ljusbrun siltig sand.

Figur 5. Schakt 2 från nordöst. Schaktet grävdes nära den befintliga bostaden.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN I FÖRHÅLLANDE TILL UNDERSÖKNINGSPLANEN

Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen var i första hand att undvika att fornlämning påverkas av arbetsföretaget. Schakten kunde förläggas på ett sådant vis att inga lämningar påverkades av arbetet. Undersökningen utfördes i enlighet med undersökningsplanen.

REFERENSER

Kulturmiljöregistret, KMR. Riksantikvarieämbetet. <https://app.raa.se/open/fornsok/> [2024-09-06]

Lantmäteriet. Historiska kartor. <https://minkarta.lantmateriet.se/> [2024-09-06]

Svensson, I. 2013. *Förenklad rapport över arkeologisk förundersökning inom fornlämning Husby-Oppunda 102:1, ett gravfält från yngre järnålder*, fastigheten Skeppsta 1:4, Husby-Oppunda socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Sörmlands museum, arkivrapport Nr 2013:02. KN-SLM12-074.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län Södermanland
Kommun Nyköping
Landskap Södermanland
Socken Husby-Oppunda
Fastighet Husby-Berga 1:2 & Skeppsta 1:4

Fornlämningsnummer L1984:1500
Lämningstyp Gravfält
Datering Järnålder

Typ av undersökning Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum 2022-05-19
Länsstyrelsens diarienummer 431-6233-2021
Uppdragsnummer i Fornreg 202200672
Arkeologgruppens projektnummer P22018

Projektledare Rasmus Ohlsson
Fältpersonal Rasmus Ohlsson

Undersökningstid 2024-05-15 till 2024-05-16
Undersökt yta 80 m²
Inmätningsteknik Mobilapplikation (2 meter felmarginal)
Koordinatsystem SWEREF 99 TM
Höjdsystem RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd gjordes.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
1	98×0,5–0,7	0,6–0,8	0,3–0,4 m torv och matjord innehållandes rikligt med små rötter över undergrund av grå till brun lera.	
2	23×0,5–0,7	0,4–0,5	0,3 m torv och matjord innehållandes små rötter följt av undergrund av stenig morän i väst och undergrund av fin ljusbrun siltig sand i öst.	

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2024:46

